

אוניברסיטת בר-אילן
המחלקה למדעי המדינה

השואה בתרבות הפוליטית של גרמניה אחרי 1945

01-575-71

קורס בחירה (2 ש"ש) – ב.א. - תשס"ז

מרצה: ד"ר אנגליקה טיס

ימי רביעי 12.00-14.00

שעות קבלה: ימי שני, 15:00 – 16:00, ימי רביעי 14:00 – 15:30.

מס' חדר משרד: 2.33

טלפון: 03-5247814

דוא"ל: timtang@mail.biu.ac.il

תיאור ומטרות הקורס:

נקודת המוצא של הקורס היא, שהעבר הגרמני הקרוב, זה הקשור ברייך השלישי ובמיוחד בשואה, משפיע עד היום הזה על החברה הגרמנית ובמיוחד על התרבות הפוליטית. ההתמודדות עם העבר התחילה אחרי התמוטטותה של גרמניה הנאצית ב-1945, כאשר הצבאות של מעצמות העל כבשו את גרמניה והחליטו על צעדים ראשוניים כמו דה-נאציפיקציה ושיטה פוליטית חדשה. הקורס מבהיר את הגישות השונות של שלטונות הכיבוש ושל שתי הגרמניות שנוסדו ב-1949. בפוקוס עומדת ההתייחסות לשואה וכל הנוגע לאנטישמיות, לפיצויים ולשילומים.

הקורס עוסק גם במצבם של היהודים בגרמניה המזרחית (דד"ר) ובגרמניה המערבית (גרמניה הפדרלית) מ-1949 עד ל-1990 ובשינויים שהתרחשו אחרי איחוד שתי הגרמניות משנות ה-90 ועד היום. כמו כן, כולל הקורס את מקומה של השואה בהיסטוריוגרפיה הגרמנית.

דרישות הקורס:

נוכחות: לפחות ב- 80% מההרצאות.

השתתפות פעילה ועבודה (30% הציון): עבודת הגשה (5 – 7 עמודים) שמתמקדת בנושא ספציפי ומבוססת בעיקר על חומר הקריאה. פרטים על העבודה יינתנו במהלך הקורס עצמו.

מבחן (70% הציון): ללא חומר עזר.

נושאי העבודה ניתנים לבחירה מהנושאים הבאים:

- מצב היהודים במחנות הפליטים בגרמניה המערבית אחרי מלחמת העולם השנייה
- הקמת קהילות יהודיות בגרמניה המערבית אחרי 1945
- הקמת קהילות יהודיות בגרמניה המזרחית אחרי 1945
- פילושמיות (אהדת יהודים)
- נאומו של הקנצלר הגרמני הראשון ב-27/9/1951
- משפט סלנסקי והשלכותיו על יהודי מזרח גרמניה
- וועידת התביעות (הקמתה ותפקידיה)
- הסכם השילומים (המשא ומתן ותוכן ההסכם)
- הסכם השילומים (האינטרסים של גרמניה וישראל)
- הסכם השילומים והתגובות המזרח גרמניות
- הדיונים במזרח גרמניה על החזרת רכוש היהודים ופיצויים לניצולי השואה
- פיצויים והחזרת רכוש לניצולי השואה בגרמניה המערבית
- משפטי נירנברג
- משפט איכמן וגרמניה הפדרלית
- משפט איכמן וגרמניה המזרחית
- שערוריית ביטבורג (1985)
- פולמוס ההיסטוריונים בגרמניה הפדרלית
- ליל הבדולח בתרבות הפוליטית של גרמניה המערבית
- ליל הבדולח בתרבות הפוליטית של גרמניה המזרחית
- השואה בהיסטוריוגרפיה של גרמניה המזרחית
- השואה בהיסטוריוגרפיה של גרמניה המערבית
- איחוד גרמניה וזיכרון השואה
- הפולמוס סביב ספרו של גולדהגן בגרמניה

- מצב היהודים בגרמניה המאוחדת
- מהגרים יהודים מחבר העמים בגרמניה היום
- דיונים על אנדרטת השואה בגרמניה
- אנטישמיות בגרמניה המאוחדת
- סקרים על אנטישמיות בגרמניה ובמדינות מערב אירופאיות אחרות
- מקומה של מדינת ישראל בתרבות הפוליטית של גרמניה היום
- זיכרון המלחמה והשואה בגרמניה של המאה ה-21..
- **יש להגיש את ראשי הפרקים עד 27/12/2006 למרצה.**

חשוב לזכור:

- הגשת העבודות עד סוף סמסטר הקיץ (18/6/2006),
- אין עבודות משותפות,
- לא יכתבו שתי עבודות באותו נושא,
- ניתן להציע נושאים נוספים,
- אישור נושא העבודה תוך שבועיים.

סמסטר א'

א) מצב היהודים בגרמניה אחרי השואה (ארבעה שיעורים)
- שטרן פרנק (1994): "המשולש ההיסטורי: כובשים, גרמנים ויהודים לאחר המלחמה", (וולקוב שולמית: מחלוקה לאיחוד: גרמניה 1945 - 1990, תל-אביב: עם עובד), 62-75.
שמו מדעי המדינה לפי מחל. לא (253207)

- Brenner, Michael (1996): "East European and German Jews in Postwar Germany, 1945-50," in: Michal Y. Bodemann (ed.): Jews, Germans, Memory. Reconstructions of Jewish Life in Germany, Ann Arbor, 49-63.

D48(43) JEW (335094) בספריה המרכזית (המדף הפתוח)

- Timm, Angelika (1998): Jewish Claims against East Germany, CEU Budapest, (Chapter "Jews in East Germany"), 17-38.

D47(43) TIM (378896) בספריה המרכזית (המדף הפתוח)

ב) אנטישמיות ואהדת יהודים בסוף שנות ה-40 ובשנות ה-50 (שני שיעורים)
רודן, מרטין (2001): "משפט סלנסקי – טרגדיה מבימת אך אמיתית", כיוונים חדשים, מס' 4, 112-121.
כתב עת בספריית מדעי החברה

- Stern, Frank (1989): "Philosemitism - The Whitewashing of the Yellow Badge in West Germany 1945-1952," Holocaust and Genocide Studies, Vol. 4, No. 4, 463-477.

A24(43) STE (2101268) בספריה המרכזית (המדף הפתוח)

- Herf, Jeffrey (1994): "East German Communists and the Jewish Question: The Case of Paul Merker," Journal of Contemporary History, Vol. 29, No. 4, October 1994, 627-661.

כתב עת בספריה המרכזית במדף לכתבי עת x-752 וגם ספר בספריית המדף הפתוח:
D48(431) HER (288028)

ג) החזרת רכוש היהודים ופיצויים לניצולי השואה (שני שיעורים)

- Zweig, Ronald W. (2001): German Reparations and the Jewish World. A History of the Claims Conference, London (Frank Cass), Chapter 1 (Restitution and Reparations), 11-25.

אין. בספריה המרכזית (מדף פתוח ומוגבלת) מהד' 1987 (99785) D47 ZWE

–Ostow, Robin (1996): "Imperialist Agents, Anti-Fascist Monuments, Eastern Refugees, Property Claims: Jews as Incorporations of East German Social Trauma, 1945-94," in: Bodemann, Michal Y. (ed.): Jews, Germans, Memory. Reconstructions of Jewish Life in Germany, Ann Arbor 1996, 227-241.

D48(43) JEW (335094) בספריה המרכזית (ספרית המדף הפתוח)

- Timm, Angelika (1997): "The Approach of the East German Political Elite towards Compensation, Restitution and Reparations, 1945-1955," The Journal of Israeli History, Vol. 18, Nos. 2 and 3, 263-282.

כתב עת בספריית מדעי החברה

(ד) הסכם השילומים (שלושה שיעורים)
- ילינק, ישעיהו (1994): "מזרח גרמניה, השילומים ומדינת ישראל (1949-1952)", גשר, 127/128, 80-92.

כתב עת בספריה ליהדות X-439 וגם תדפיס 9743 (588526)

- Zweig, Ronald W. (2001): German Reparations and the Jewish World. A History of the Claims Conference, London (Frank Cass), Chapter 2 (Origins of the Claims Conference), 26-43.

D47 ZWE (99785) אין. בספריה המרכזית (מדף פתוח ומוגבלת) מהד' 1987

- Gardner Feldman, Lily (1984): The Special Relationship between West Germany and Israel, Boston (Chapter 3: Mutual Needs), 49-86.

E327.43 FEL s (32605) תדפיס 9739 (588485) וגם

(ה) משפט איכמו והשלכותיו (שני שיעורים)
יבלונקה, חנה (2000): מדינת ישראל נגד אדולף אייכמן, ירושלים (ידיעות אחרונות), 59-67.

933.47 יבל.מד (484479)

- Deutschkron, Inge (1970): Bonn and Jerusalem, Philadelphia: Chilton, 131-163.

E327.43DEU (128104) תדפיס 9744 (588536) וגם

- Hausner, Gideon (et al) (1961): "The Eichmann Case," Midstream, Vol. VII, No. 3, 3-33.

כתב עת בספריה המרכזית- במדף לכתבי עת 98-x וגם תדפיס 9745 (588544)

סמסטר ב'

(ב) זכרון המלחמה והשוואה בשתי הגרמניות (שלושה שיעורים)
- מאייר, כריסטיאן (2001): "ארבעים שנה אחרי אושוויץ" (משה צימרמן): דרכה המיוחדת של גרמניה בהיסטוריה, ירושלים; 138-181.

בספריה להיסטוריה 943.0072 דרכ.המ (101583)

- פרידריך, ירג (1993): "התמודדות עם העבר": היחס לפושעים נאצים ברפובליקה הפדרלית" (צימרמן מושה/היילברונר עווד, יחסים 'נורמליים' - יחסי ישראל-גרמניה, ירושלים: מאגנס) 57-77.

E 327.43 יחס.נו.תשנ"ג (222982)

- Bodemann, Michal Y. (1996): "Reconstructions of History: From Jewish Memory to Nationalized Commemoration of Kristallnacht in Germany," in: Bodemann, Michal Y. (ed.): Jews, Germans, Memory. Reconstructions of Jewish Life in Germany, Ann Arbor 1996, 79-223.

D48(43)JEW (335094) בספריה המרכזית (המדף הפתוח)

- Hilberg, Raul (1986): "Bitburg as Symbol," in: Hartman, Geoffrey (ed.): Bitburg in Moral and Political Perspective, Bloomington: Indiana University Press, 15-25.

D47 BIT (81357) בספריה המרכזית במדור ההשאלה המוגבלת

(ג) מקומה של מדינת ישראל בתרבות הפוליטית של שתי הגרמניות (שני שיעורים)

- מרוז, יוחנן (1987): "מרכזיות ישראל בשיקום היחסים בין גרמניה ליהודים", גשר, חורף תשמ"ז 350-345.
כתב עת בספריה המרכזית במדף לכתבי עת X-439
- צימרמן, משה (1998): "זיכרון המלחמה והשוואה בגרמניה: מקומה של ישראל" (היילברונר עודד/צימרמן משה: הגרמנים 1945 - 1990, ירושלים: מאגנס, 102-87).
תדפיס 9738 (588417) בספריה להיסטוריה ובספריה המרכזית (מוגבלת) 943.087 גרמ.אל (370396)
- מאייר, מיכאל (2004): "אנטישמיות ואנטי-ציונות באמצעי התקשורת ברפובליקה בדמוקרטיה הגרמנית" (צימרמן, משה: גרמניה וארץ ישראל. מפגש תרבויות, ירושלים: מאגנס, 287-246).
במדף פתוח E 303.48243 גרמ.וא (573917)
- Timm, Angelika (2000): "Views on Zionism and Israel in East Germany," Shofar, Vol. 18, No. 3, 93-109.
שופר - כתב עת בספריית חינוך
- (ד) עמדות היהודים בישראל ובעולם בנוגע לאיחודן של שתי הגרמניות (שיעור אחד)
- מרוז, יוחנן (1991): "ישראל, יהודים ואיחוד גרמניה", גשר, 122, 356-351.
תדפיס 9754 (588813) וגם כתב עת בספריה המרכזית במדף לכתבי עת X-439
- Stern, Frank (1993): German Unification and the Question of Antisemitism, American Jewish Committee, New York, 1-28.
תדפיס 9730 (588844)
- (ה) השוואה בהיסטוריוגרפיה של מערב גרמניה ומזרח גרמניה (שני שיעורים)
- צימרמן, משה (2002): "פולמוס היסטוריונים: הנסיון הגרמני וההתנסות הישראלית" (צימרמן, משה: עבר גרמני - זכרון ישראל, עם עובד) 243-223.
בספריה להיסטוריה 943.086 צימ.עב (548268)
- Lorenz, Chris (2002): "Border-crossings: Some Reflections on the Role of German Historians in Recent Public Debates on Nazi History," in: Michman, Dan (ed.): Remembering the Holocaust in Germany, 1945-2000, New York (Peter Lang), 59-94.
D470.72 REM (530634) באוסף ספריית המכון לחקר הגולה
- Pätzold, Kurt (1995): "Persecution and the Holocaust: A Provisional Review of GDR Historiography," in: Leo Baeck Institute Yearbook 1995, London/Jerusalem/New York, 291-312.
כתב עת בספריה המרכזית (150325)
- (ו) יהודים בגרמניה המאוחדת (שני שיעורים)
מיקליס, מוניקה (1995): המהגרים היהודיים ממדינות חבר-העמים ברפובליקה הפדראלית גרמניה, בתוך: קאופמן, אורי (עורך): חיים יהודיים בגרמניה היום, בון (אנטר-נציונס), 78-67.
תדפיס 10740 (1114606)
- Brumlik, Micha (1996): "The Situation of the Jews in Today's Germany," in: Bodemann' Michal Y. (ed.): Jews, Germans, Memory. Reconstructions of Jewish Life in Germany, Ann Arbor, 1-16.
D48(43) JEW (335094) בספריה המרכזית (מדף פתוח)
- Neumann, Moritz (2000): "Secular or Religious Community?" In: Romberg, Otto/ Urbahn-Fahr, Susanne (eds): Jews in Germany after 1945 - Citizens or "Fellow" Citizens? Frankfurt, 176-184.
תדפיס 10309 (1093260)

- Jasper, Will/Vogt, Bernhard (2000): "Integration and Self-Assertion: Russian Jews in Germany," In: Romberg, Otto/ Urbahn-Fahr, Susanne (eds): Jews in Germany after 1945 – Citizens or "Fellow" Citizens? Frankfurt, 217-227.
תדפיס 10310 (1093264)

(ז) אנטישמיות ישנה וחדשה בגרמניה (שני שיעורים)
- צימרמן, משה (2004): "אנטישמיות עכשיו" (וייס, יפעת/מרגלית, גלעד : זיכרון והשכחה. גרמניה והשוואה, תל אביב (הקיבוץ המאוחד) 444-457.
ספריה מרכזית (מדף פתוח) D47 זכר.וש (1069917)

- Benz, Wolfgang (2001): "Anti-Semitism and Philosemitism in the Divided Germany," in: Kleßmann, Christoph (ed.): The Divided Past: Rewriting Post-War German History, Oxford/New York 2001 (Berg), 149-170.
943.082 DIV 2001 (551579)

- Benz, Wolfgang (1991): "Antisemitism in East and West Germany: Will it increase after reunification?" In: Bauer, Yehuda (ed.): The Danger of Antisemitism in Central and Eastern Europe in the Wake of 1989-1990, Jerusalem: HUI/SICSA, 25-33.
A24(27) DAN (246407) בספריה המרכזית (השאלה מוגבלת) (1069917)

(ח) השוואה בתרבות הפוליטית של גרמניה המאוחדת (שיעור אחד)
- מרגלית, גלעד (2004): "תודעת האשמה הגרמנית והשלכותיה לאחר 1945" (מורשת הסבל בגרמניה המאוחדת), וייס, יפעת/מרגלית, גלעד : זיכרון והשכחה. גרמניה והשוואה, תל אביב (הקיבוץ המאוחד), 254-266.
ספריה מרכזית (מדף פתוח) D47 זכר.וש (1069917)

- מרגלית, גלעד (2004): "הגרמנים כקורבנות". התעוררות הדיון הציבורי על סבלם של הגרמנים במלחמת העולם השנייה ובעקבותיה, גשר, מס' 149, ע"ע 44-56.
כתב עת באולם 4

- Wistrich, Robert S. (2004): The Politics of Ressentiment: Israel, Jews, and the German Media, Jerusalem (Vidal Sassoon International Center for the Study of Antisemitism, 1-25.
A24(47) WIS (601712) בספריה המרכזית (מדף פתוח)